

Eesti Keskkonnaühenduste Koda

Keskkonnaministeeriumile

Teie: 20.09.2021 nr 15-4/21/4567

Meie: 6.10.2021 nr 1-5/21/5186

"Metsanduse arengukava aastani 2030" keskkonnamõju strateegilise hindamise ja muude oluliste mõjude strateegilise hindamise programmist

Täname võimaluse eest tutvuda "Metsanduse arengukava aastani 2030" (MAK) keskkonnamõju strateegilise hindamise ja muude oluliste mõjude strateegilise hindamise (KSH) programmiga.

Toome esmalt välja, et Eesti Keskkonnaühenduste Koda (EKO) on esitanud oma [kommentaari](#) MAK tööversioonile 10.06.2021, KSH programmi koostamise alusena on Keskkonnaministeeriumi kodulehel väljas aga [MAK kavand seisuga 31.05.2021](#). See tähendab, et ei EKO ega teiste huvigruppide ettepanekute alusel ei ole MAK kavandit täiendatud enne KSH programmi koostamist. EKO ei ole ministeeriumilt oma 10.06.2021 saadetud kirjale siiani ka vastust saanud. EKO kirjas välja toodud MAK tööversiooni puudujäägid on märkimisväärsed ja meie hinnangul vajakuks tööversioon olulist täiendamist, et mitte öelda ümber tegemist. Leiame, et KSH programmi koostamine huvirühmade ettepanekute alusel täiendamata MAK tööversioonile on eksitav. Tööversiooni täiendamine võib tähendada olulisi muudatusi ka KSH programmis ja KSH enda hilisemas sisus, võrreldes praegu kavandatavaga. Seetõttu **teeme ettepaneku suunata KSH programm uuesti avalikustamisele peale seda, kui MAK kavandile seisuga 31.05.2021 huvigruppide poolt saadetud tagasiside on kavandis arvesse võetud.**

Praeguse MAK versiooni juures oleks KSH läbi viimine sisutu, kuivõrd hindamise aluseks olevas arengudokumentis puudub nii maksimaalne raiemaht, mille kaudu oleks võimalik hinnata kavandatava arengu suundumust, mõju ning vastavust teistes arengudokumentides sätestatud eesmärkidele kui ka konkreetset arengutsenaariumid, mille mõjusid KSH raames analüüsida ja võrrelda. Praegune KSH programm seab mõjuhindamise eesmärgiks justnimelt teistes arengudokumentides sätestatud eesmärkidele vastavuse hindamise (ptk 7), jääb aga selgusetuks, kuidas on hindamine võimalik, kui hinnatav arengukava konkreetseid eesmärke ega sihte ei sea. Sellisel juhul saab ka mõjude hindamine olla vaid ümar sõnaseadmine, mitte aga sisuline mõjude analüüs.

Leiame, et kuivõrd MAKis ei ole nimetatud maksimaalset raiemahtu, ei ole võimalik sisukalt hinnata näiteks vastavust Riiklikus energia- ja kliimakavas (REKK 2030) seatud süsinikubilansi eesmärkidele. See hinnang on aga äärmiselt oluline, kuivõrd REKK 2030 koondab Eesti energia- ja kliimapoliitika eesmärgid ning on siduv ka EL tasandil. REKK

sõnastab eesmärgina LULUCF sektoris heitmete ja sidumise tasakaalu, mida on võimalik saavutada üksnes raiemahtude reguleerimise läbi. **Teeme ettepaneku lisada REKK 2030 KSH programmi peatükki 5 "MAK-i seos muude strateegiliste planeerimisdokumentidega" ning arvestada mõjude hindamisel REKK-is seatud eesmäärke. MAK sisu tuleb viia piisavalt täpseks, nii et REKK 2030-s seatud süsinikubilnasi eesmärkidele vastavust on võimalik sisukalt hinnata.**

Järgnevalt esitame detailsemad tähelepanekud, mis puudutavad KSH programmi ning ettepanekud selle täiendamiseks.

- ptk 4.1 Elurikkuse ja metsamajanduse seosed.

- a. Siseriikliku kokkuleppe kõrval on metsade looduskaitse olnud väga olulisel kohal ka Natura 2000 võrgustiku moodustamise protsess ning tulevikus hakkab metsade looduskaitset kujundama kindlasti ka EL Elurikkuse strateegia. Siin peatükis võiksid nii Natura kui Elurikkuse strateegia olla samuti mainitud.
- b. Toodud väide, et Eestis on kaitse alla võetud 25,6% metsamaast ei ole korrektne. Selles koondarvus sisalduvad näiteks teiste seas veekogude kaldakaitsevööndid, mille kaitsereežiim on leebe. Kaitsealade koosseisu kuulub aga 2020. a andmetel 19,7% Eesti metsamaast (Eesti looduse kaitse aastal 2020. KAUR). Kui siia peatükki koondnumbreid tuua, siis tuleks need detailsemalt lahti kirjutada, mid need sisaldavad.
- c. Metsanduse arengukava aastani 2030 koostamise ettepanekus on toodud probleemina välja, et raiemahud on tasemel, mis metsade vanuselise struktuuri muutuste kaudu ohustab elurikkust ja võib ohustada metsade teisi ökoloogilisi funktsioone. See probleemikaardistus ei kajastu siinses peatükis ega ka mujal, kus see probleem olulist rolli mängib. Palume probleem lisada loetellu teiste kaardistatud probleemide juurde.
- d. Leheküljel 13 on kirjeldatud probleemi, et seni reformimata maade RMK-le üleandmisel ei inventeerita loodusväärtusi. See pole siiski vaid reformimata maade probleem, vaid laieneb kogu Eesti metsamaale, mh Keskkonnaagentuuri tellitud metsaelupaikade seire ja statistilise metsainventuuri koosanalüüsis on jõutud järeldusteni, mille kohaselt asub kuni 65% metsaelupaiga väärilisi elupaiku väljaspool inventeeritud elupaiku (Liira, J. 2019 Bioloogilise mitmekesisuse andmete analüüs metsade seire andmete põhjal (SMI ja Natura 2000 metsaelupaigad)). Teeme ettepaneku korrigeerida probleemi sõnastust: "Loodusväärtuste inventeerimata jätmine on probleemiks kogu Eesti metsamaal."

- ptk 4.2 Raied ja ökoloogilised väärtused

- e. KSH programmi teksti tuleb lisada, et suured lageraielangid tekivad maastikus ka seetõttu, et ühe eraldise piires ei ole lageraielankidel pindala ülempiiri.

- ptk 4.5 Metsade roll süsinikuringes

Tuukse välja, et metsad on olulised süsiniku sidujad ja talletajad, ent jäetakse välja toomata, et raied on olulised arvestuslike emissioonide allikad. 2021. aasta KAURi ja EMÜ uuringu "Maakasutuse, maakasutuse muutuse ja metsanduse sektori sidumisvõimekuse analüüs kuni aastani 2050" järgi võib erinevate vaadeldud raieetsenaariumide korral metsamaa osa LULUCF sektoris erineda 17 miljoni tonni jagu aasta kohta, mis on rohkem kui Eesti 2019. aastal raporteeritud koguheide. Ettepanek lisada peatükki ülevaade raie emissioonidest ning erinevate raieetsenaariumide mõjust süsiniku sidumisele ja varule.

- ptk 4.6 Metsade tervisliku seisundi ja elujõulisuse säilitamine

- f. Olukorra kirjelduse juures ei ole räägitud kliimamuutuse mõjust olemasolevatele metsadele. Kuusikud saavad olema kliimamuutusest tugevalt mõjutatud, eriti haavatavas seisus on istutatud ja teistest puuliikidest puhtaks harvendatud-valgustatud kuusikud. Samas saab dokumendist lugeda, et kuuske istutatakse kõikidest puuliikidest kõige rohkem. Mõjude hinnangus on vaja välja tuua, kui palju on viimasel paarikümnel aastal loodud kuuse puhtpuistuid (kuuse osakaal 90% või enam) ja kuidas taolisi puistuid majandada, et suurendada nende vastupanuvõimet kliimamuutusele.
- g. Asulalähedastes metsades on lisaks arendustegevusele kindlasti probleemiks lageraie. See on probleem paljudel RMK kõrgendatud avaliku huviga aladel ja vajab lahendust MAKi protsessi raames. Teeme ettepaneku kajastada KSH programmis probleemina lageraieid asulalähedastes metsades.

- ptk 4.9 Metsade kasutamise ruumiline planeerimine

- h. Metsade majandamist saab üldplaneeringuga suunata, kui KOVil on piisavalt teadmisi ja pädevust. Näiteks on Raasiku vald oma värksest kinnitatud üldplaneeringus kehtestanud puhkemetsadele uuendusraiate keelu. Varasemalt on uuendusraieid keelatud näiteks Häädemeeste valla üldplaneeringus ja mujal valdades. Hetkel jätab tekst eksitava mulje nagu oleks üldplaneeringuga võimatu metsamajandamisele tingimusi seada. Teeme ettepaneku korrigeerida sõnastust ptk 4.9, nii et oleks selgelt välja toodud KOVide võimalus suunata raiegevust läbi üldplaneeringute.

- ptk 4.10 Metsandus majanduses ja tööhõives

- i. Viide 53 leheküljel 29 on vigane - siin peaks olema allikas, kus on toodud energeetikas kasutatava puidu maht.
- j. Väide, et 10% Eestis hõivatud töötajatest on seotud otseselt või kaudselt metsa- ja puidutööstusega vajab viidet ja täpset lahtikirjutust, kuidas see suurusjärg on leitud. Raiemahu vähenemise mõju töökohtadele tuleb arvestada lähtuvalt metsanduse arengukava aastani 2030 alusuuringus toodud metoodikast (lk 292 peatükk: "Raiemahtude muutuste mõju metsamajanduse ja metsavarumise tööhõivele"), mitte kasutada ainsa viitena Ernst&Youngi tööd. Samuti tuleb silmas pidada, et alusuuringus on selgelt välja toodud, et raiemahtude ja töökohtade vaheline seos ei ole tugev ning toodud metoodika järgi on võimalik töökohtade muutust raiemahust sõltuvana väga suure veaga prognoosida.

- ptk 4.11 Metsanduse infrastruktuur

- k. Küsisime 2020. aastal RMK-lt välja mh teede ja kraavide rekonstrueerimise ja hoolduse mahud ning 2019. a kohta jagatud andmed olid märkimisväärselt suuremad (ligikaudu 20 000 000 euro võrra), kui praegu KSH programmi tekstis toodud. Meie esitatud teabenõude RMK poolne vastus on siin: <https://adr.rmke.ee/dokument/3062>. Teeme ettepaneku korrigeerida programmis esitatud teede ja kraavide rekonstrueerimise ja hoolduse mahud.
- l. Teeme ettepaneku kajastada ptk 4.11 ka metsakuivenduse kumulatiivseid keskkonnamõjusid, sh sellest tulenev täiendav koormus eesvooludeks olevatele veekogudele, kuivendamise kliimamõju, kuivendamise toimel vaesuv ja üheülbastuv elurikkus jmt. Hetkel hindab kuivenduse mõjusid oma kuivendusprojektide puhul RMK ning teeb seda väga pealiskaudselt, seadusekohased mõjuhindamise (KMH) protsessid on üliharvad erandid (Põllumajandus- ja Toiduameti andmetel on 10 aasta jooksul algatatud 2 KMH menetlust), kuivenduse keskkonnamõjude kumulatiivne aspekt jääb täielikult arvestamata.

- ptk 4.12 Metsanduse suunamine ja kaasaraäkimine

- m. Kogu peatüki tekst teiste peatükkidega võrreldes on väga ebakonkreetne ja üldsõnaliste näidetega. On ainult antud hinnang, et *“...probleemide seas ei leidu ühtegi sisulist probleemipüstitust riigimetsade majandamise või RMK toimimise kohta, millele tähelepanu täna juba ei pöörataks”*. See hinnang tuleb sisustada konkreetsete probleemide ja konkreetsete tegevustega, et sel oleks sisu, mis oleks käesoleva analüüsi vääriline. Kaasamisprobleemidest riigimetsas on teiste seas näiteks kirjutanud ornitoloog ja keskkonnajurist Liis Keerberg: <https://leht.postimees.ee/7092332/liis-keerberg-reegliteta-kaasamismangud-riigimetsas>. Teeme ettepaneku korrigeerida ptk 4.12 teksti, tuues välja konkreetsed probleemid ning tegevused.

- ptk 4.14 Metsandusteabe kogumine ning kasutamine

- n. SMI-d käsitlevas peatükis tuleks ära markeerida vaidlused ja vastuolud, mis SMI andmete ümber käivad.

- ptk 5 MAKi seos muude planeerimisdokumentidega.

Tekstis on mitme planeerimisdokumendi puhul väga pinnapealselt hinnatud, et need ei lähe omavahel vastuollu. Leiame, et antud hinnangud ei päde näiteks kliimapoliitika põhialuste, Säästev Eesti 21 ja “Eesti 2035” puhul. Teeme ettepaneku nimetatud hinnangud üle vaadata ning seisukohti praegusest sisukamalt põhjendada.

Teeme ettepaneku lisada ptk 5 strateegiliste planeerimisdokumentide nimekirja ka HELCOMi Läänemere kaitse tegevuskava, kuivõrd MAK käsitleb ka metsakuivenduse teemat ning raiet. Metsakuivendus ja lageraied mõjutavad veekogude veekvaliteeti kuni mereni välja, põhjustades märkimisväärset orgaanika ja taimetoitainekoormust.

- ptk 6 Eeldatavalt kaasnev oluline mõju

Ptk 6 kohaselt on MAK KSH metoodiliseks aluseks Justiitsministeeriumi ja Riigikantselei koostatud mõjude hindamise metoodika. Aluseks tuleb võtta lisaks sellele ka Forest Europe kriteeriumid, nagu on lubatud "Metsanduse arengukava aastani 2030 koostamise ettepanekus" (p 5.3). Teeme ettepaneku KSH programmi vastavalt täiendada.

- ptk 8 Isikud ja asutused, keda kavandatav tegevus võib eeldatavalt mõjutada või kellel võib olla põhjendatud huvi selle dokumendi vastu

Peatükk 8 alapeatükkides on välja toodud asutused ja organisatsioonid, kellel võib olla seos ja huvi MAK KSH protsessi vastu. Selgusetuks jääb, kas ja kuidas plaanitakse ptk 8.2 nimetatud osapooled protsessi kaasata, ptk 9 ajakavas kajastub ainult asjaomaste asutuste kaasamine. Teeme ettepaneku tuua KSH programmis selgelt välja, millal ja kuidas kaasatakse ptk 8.2 nimetatud osapooled.

- ptk 10 Strateegilise planeerimisdokumendi koostaja ja KSH eksperdirühm

Palume tuua programmis selgelt välja, kes ekspertidest kattis millist osa programmi koostamisel ning milliseid teemasid katab iga ekspert aruande koostamisel. Lisas 1 kajastuvad eksperdid eesnimedega, palume selguse huvides lisada ka perekonnanimi ning programmi ptk 10.2 tabelis nimetatud valdkonnad.

- Lisa 1.

Küsimus 4.1.2. Lisada mõju ranna- ja kaldakaitse piiranguvööndi raiete mõju.

Küsimus 4.2.1 Lisada kasutatavate viidete hulka ka järgmine allikas:
<https://www.nature.com/articles/s41598-020-77527-8>

Üldine kommentaar Lisale 1: raiemahu vähenemise mõju töökohtadele tuleb arvestada, lähtuvalt metsanduse arengukava aastani 2030 alusuuringus toodud metoodikast (lk 292 peatükk: “Raiemahtude muutuste mõju metsamajanduse ja metsavarumise tööhõivele”), mitte kasutada ainsa viitena Ernst&Youngi tööd. Samuti tuleb silmas pidada, et alusuuringus on selgelt välja toodud, et raiemahtude ja töökohtade vaheline seos ei ole tugev ning toodud metoodika järgi on võimalik töökohtade muutust raiemahust sõltuvana väga suure veaga prognoosida.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Laura Uibopuu
Eesti Keskkonnaühenduste Koja koordinaator